

Azt hiszem, nemigen létezik még egy ilyen női kongregáció az egyházban, amelynek ilyen kalandos, gazdag múltja volna, és amely így fejlődött volna egységes kongregációvá, mint ez a japán közösség. Már maga a tény, hogy ennyire hozzá vannak növe az egyházmegyéhez, őseik földjéhez, s hogy szinte kivétel nélkül a régi keresztények leszármazottai, egyedülállóvá teszi őket a japán misszióban is. Nem akarnak más egyházmegyébe menni. Az ő hivatásuk itt van a nagaszaki tengerpartokon és a környező szigeteken, ahol apáik és anyáik hittek és szenvedtek az elmúlt évszázadok folyamán.

Ma körülbelül 350 tagja van a kongregációnak. Egyszerűségükről könnyen felismerhetők. Feltűnés nélküli, alázatos viselkedésükkel mindenütt megszerettetik magukat. Mindent megtesznek a kongregáció lelkiségének elmélyítésére, melyhez szorosán hozzátartoznak az évi nyolcnapos lelkigyakorlatok. Boldog voltam, amikor engem kértek meg az első ilyen lelkigyakorlat megtartására.

A japán gazdasági csoda itt is érezteti már hatását: a fiatalság, a férfinép egyre nagyobb százalékban hagyja el a szigeteket jobb állás, magasabb fizetés, továbbtanulási lehetőség reményében. Így lassan megtizedelődnek az eddig összetartó, egységes (bár kissé elmaradott) keresztény közösségek. A folyamatot nem lehet megállítani. Új utakra, új életformákra, új módszerekre lesz szükség, hogy fennmaradhassanak és továbbadhassák őseik hitét. Lehetséges, hogy éppen ez, a soraikból sarjadt női kongregáció lesz arra hivatva, hogy jobban bekapcsolódva az egyetemes egyház áramlásába, vértanú őseikhez híven előkészítse nem-keresztény honfitársaik Krisztushoz vezető útját.

A japán keresztények nagyon örültek a Szentatya látogatásának. A 250 éves kegyetlen elnyomás ellenére is szilárdan hittek abban, hogy a római pápa újra küld majd hithirdetőket a Felkelő Nap országába. Ez az álmuk száz évvel ezelőtt be is teljesedett. Alig száz év múlva pedig maga a Szentatya látogatta meg őket Nagaszakiban, a vértanúk városában! Szokatlanul zord télen, hóviharban érkezett a Szentatya. Mégis türelmesen álltak és vártak majd' egész nap a tömegek az errefelé szokatlan hidegben, csak hogy láthassák az egyház fejét. Sokan kezet is foghattak vele. „Olyan meleg, puha volt a keze”, mondta boldogan az egyik nővér, akinek szerencséje volt a pápa közelében állni. „Igazi atyai kéz!”

Igen, a mennyei Atya keze, sokat szenvedett gyermekei felett. Idő kell hozzá, hogy áthassa őket az egyházban egyre erősebben fúvó Lélek csendes áradása.

Vértanúk utódai – Japán kereszténysége

1865. március 17-én templomot szenteltek Nagaszakiban. Alig hat éve múlt, hogy Japán megnyitotta kapuit a külföldiek előtt. A megelőző két és fél században sem ki, sem beutazni nem lehetett. Az új templomot a friss európai kolóniának szánták. A szentelésre ellenben japánok is jöttek. „Egy a szívünk veled” – vallották az ünneplő atyának, aki csak nehezen értette meg, hogy évszázados üldözésben pap és egyház-szervezet nélkül több tízezren megőrizték katolicizmusukat.

A japán kereszténység története Xavéri Szent Ferencsel, Ázsia nagy térítőjével kezdődik, aki két társával 1549-ben érkezett az országba. Szavuk nyomán kivirágzott a kereszténység. A jezsuitákra bízott misszióban 1582-ben 82 pap 150 000 megkeresztelt és 200 templom gondját viselte. 1593-ra már 134 pap és 300 000 katolikus volt. Az ekkor kezdődő nemzeti egység mozgalom ellenben veszélyesnek tekintette az „idegen

vallást". A kereszténységet üldözni kezdik, majd az egész országban betiltják. A hitvallók sorát 1597-ben Nagaszakiban huszonhat, keresztre feszített vértanú nyitja meg, akiket ezrek és ezrek követtek. Végül a keresztények felkeléssel próbáltak védekezni (1637), de azt leverték. A megtorlás szörnyű volt. Több mint harmincezer embert lefejeztek. Külföldi misszionárius ekkorra már nem volt az országban. Szentírás, katekizmus japánul nem létezett. A kereszténységért pedig halálbüntetés járt. Csak ott-hon lehetett Jézusról s a Jóhírről beszélni és keresztelni, azt is csak a legnagyobb titokban – több mint két évszázadon át.

Apáról fiúra hagyományozva mintegy hatvanezren őrizték meg a hitet s a legfontosabb imákat. A múlt század hatvanas éveiben ellenben még érvényben voltak a keresztényellenes rendelkezések, sőt 1867-ben megújították azokat. A falvak és városok határára szögezték ki a hirdetést: „A keresztény vallás szigorúan tilos. Minden áttértet be kell jelenteni az illetékes tartományi hatóságnál. Minden bejelentő jutalmat kap.” Aláírás: A Központi Kormányzat, 1867. Az újabb üldözés száműzetést, kényszerlakhelyet, kényszermunkát, esetenként huzamos kínzást jelentett. Végre 1873-ban visszavonták a dekrétumot, az 1889. évi alkotmány pedig kimondta a vallásszabadságot. Valójában ekkor kezdődik a kereszténység legújabb kori története Japánban.

Ma úgy tűnik, hogy Xavéri Szent Ferenc sikereit nemcsak rendkívüli személyisége, hanem az akkori krízisszituáció is magyarázza. Ugyanez érvényes a második világháborút követő évekre. Nyugalmasabb időkben a kereszténységnek nehéz dolga van. Az évezredek japán kultúráját már Szent Ferenc „az eddig felfedezett legjelentősebb”-nek ítélte. Ez a kultúra megtanította a társadalmi békére, a becsületre, a lelki nyugalomra és számos erényre. Az első kérdés tehát, hogy miképpen tudja a kereszténység saját értékeit, sőt értékesebb voltát bemutatni?

Ezt a kultúrát több nagy vallás formálta: az ősi népi hit, a sinto; a 3. század vége óta a Kínából jövő konfucianizmus; a 6–7. század óta pedig a buddhizmus. Mindhárom olyan nyitott vallás, hogy hívei ugyanakkor a másik hívei is lehetnek. A 8-tól a 18. századig a sintoizmus és a buddhizmus szinte egybeolvadt. A 18. századi teológiai, majd a 19. századi adminisztratív elkülönülés is keveset változtatott a tényleges kulturális összefonódáson. Az esküvőt a legtöbb helyen ma is sinto, a temetést buddhista rítus szerint végzik. Az otthonok majdnem felében sinto-sarok (kamidana) és buddhista oltár (butsudan) is van. Egy közvélemény-kutatás szerint az emberek 77 százaléka természetesnek és helyesnek tartja, ha valaki a sinto szentélybe is, a buddhista templomba is eljár imádkozni, a karácsonyt pedig a keresztényekkel ünnepli. A japán vallási kultúra tehát befogadja a kereszténységet, de nem különálló vallásként, hanem saját rendszere egy új elemeként. Ez a második probléma, amivel a kereszténység szembekerül.

A japán hagyomány rendkívül nagyra becsüli a közösséget, a hűséget, a másoknak megadott tiszteletet. Nemcsak a család, de a munkahely, a lakóhely, sőt a nemzet is hordoz közösségi vonásokat. A különböző közösségek és életszférák közötti lehetséges konfliktusokat egyszerűen előzik meg: mindegyik a maga helyén illetékes, mindegyiknek megvan a saját erkölcsje és viselkedési rendje. Különösen igaz ez az ivászatokra és ivóhelyiségekre, ahol átmenetileg minden – máskor kínosan és aprólékosan őrzött – társadalmi rang és előírás megszűnik. Az egységes rendezés és értelmezés hiánya európai ember számára nehezen követhető. Az a japán gondolkodásmód is idegen, amely kerüli a határozott állításokat, két, egymással ellentétes kijelentést is el tud fogadni, sőt ezt a dolgok természetes rendjének tartja. Nem az egyértelműség, hanem az ellentmondásosság; nem a megállapodottság, hanem az állandó fejlődés jellemzi a világot, mondják, tehát a gondolkodásnak is ezt kell tükröznie. Az európai szemlélettel kifejezett s kifejtett keresztény tanítást ellenben ugyancsak nehéz átültetni ebbe a távoli rendszerbe. Ez a harmadik probléma.

Végül a közösséghez kötődés miatt Japánban az individuum önállósodása is más-
képpen történt, mint Európában. A nyugati kultúrában az individuumot a refor-
máció, a felvilágosodás, a polgári fejlődés gyermekének szokás tekinteni. Ettől az
autonóm személytől várjuk el, hogy vallása egyéni döntésre épüljön, s egész egzisz-
tenciáját áthassa. Japánban már a 9–10. században megindul az individualizáció, de
máig sem jelenti a közösségi-társadalmi elkötelezettség megszűntét. A vallás pedig a
legtöbbek számára a családi és közösségi életszféra része. Az általános otthoni, csa-
ládi, közösségi vallásgyakorlattal szemben (vagy még inkább azon túl) a japánok 62 –
sőt a húszévesek 80 – százaléka nem „hisz” egyik vallás tanításában sem, de azért
„vallásosnak” számít. Ez a megítélés részben feltétlenül jogos: a japán „nem hívők” 53
százaléka meg van győződve a természetfeletti lények létezéséről, 61 százaléka pedig
azt tartja, hogy a lélek a halál után tovább él. Mégis, a tételes hitrendszer hiánya és a
hagyományos vallás inkább szokás-, semmint meggyőződésjellege olyan akadályok,
amellyel a kereszténység nehezen birkózik.

A hivatalos kimutatások szerint Japán 120 milliós lakosságának 1,6, a statisztikai és
szociológiai felmérések szerint 3,0 százaléka keresztény. 1,4 százalék tehát magát ke-
reszténynek mondja, noha egyik egyháznak sem tagja, s feltehetően meg sincs kereszt-
telve. Az otthonok felében fellelhető Biblia vagy egyéb keresztény vallási könyv is
mutatja az érdeklődést, de nem feledtetni, hogy a japánok nagy többsége számára a
kereszténység csupán távoli valóság.

A katolikusok körülbelül egyharmada a „rejtőzködő keresztények” leszármazottja.
Az atombomba városában, Nagaszakiban és környékén élt a századfordulón 77,
1945-ben több mint 50 százalékuk. A világháborút 108 ezer katolikus élte túl. Létszá-
muk egy emberöltő alatt megsokszorozódott: egyházi kimutatások szerint 1971-ben
357, 1982-ben 413 ezerre nőtt. (Igaz, közvélemény-kutatásokban 748 ezren mondják
magukat katolikusnak.) A felnőttkeresztelések száma évről évre meghaladja a gyer-
mekkereszteléseket (1982-ben 6051 és 4709). Sajnos később sokan „elkallódnak” –
templomtól, paptól, keresztény közösségtől messze költöznek s lassacskán megfeled-
keznek katolicizmusukról. Ez is a szórvány-egyház nehézségei közé tartozik.

A 413 000 katolikusnak ma (1982) 1960 papja, 395 szerzetes testvére, 7136 szerzetes
nővére, 1385 világi hitoktatója és 200 szeminaristája van. Fantasztikus arányok!
100 000 katolikus közül 475 a pap (nálunk 35) és 48 szeminarista (Magyarországon
4,2). És minden harmincnegyedik katolikus vagy pap, vagy szerzetes, vagy világi
katekéta!

361 katolikus kórház, árvaház, szociális otthon vagy más egészségügyi intézmény
működik Japánban. A legkülönbébb szintű 1400 katolikus oktatási intézményben
több mint 300 ezren tanulnak. Kilenctizedük nem katolikus. A jezsuita irányítású
tokiói Sophia egyetem 8000 diákkal, az Isteni Ige Társaság nagoyai Nanzan egyeteme
4000 hallgatóval és a Szent Szív (Sacré Coeur) apácák tokiói egyeteme 1500 női hall-
gatóval Japán legnevesebb felsőoktatási intézményei közé tartozik.

„Az ezen az égtájon felfedezett sok birodalom közül a japán nép nyújt a legtöbb
biztosítékot arra, hogy a keresztény tanítást megörzi. Ennek azonban kemény munka
az ára” – írta 1552-ben Xavéri Szent Ferenc barátjának és előljárójának, Loyolai
Szent Ignácnak Rómába. A jellemzést eddig a történelem igazolta – és ma is igaznak
látszik.

T. M.